

İstanbul'da Üniversite Öğrencilerinin Çok Boyutlu Yoksulluk Deneyimleri ve Yaşam Koşulları Araştırması

açıkalan

**DERİN
YOKSULLUK
AĞI**

Açık Alan Derneği'nin girişimidir.

İstanbul'da Üniversite Öğrencilerinin Çok Boyutlu Yoksulluk Deneyimleri ve Yaşam Koşulları Araştırması

Giriş

Derin Yoksulluk Ağı tarafından yürütülen bu araştırma, üniversite öğrencilerinin yaşadığı yoksulluğu yalnızca gelir eksikliği veya maddi yoksunluk üzerinden değil; eğitim hakkı, temel hizmetlere erişim, sosyal katılım ve insan onuruna yakışır yaşam koşulları çerçevesinde ele almaktadır. İstanbul'da öğrenim gören üniversite öğrencilerinin deneyimlerini odağına alan çalışma, öğrenci yoksulluğunun giderek daha görünür hale gelen ekonomik, mekânsal, sosyal ve psikososyal boyutlarını ortaya koymayı ve bu alanda geliştirilecek politika ve uygulamalara katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Yükseköğretim uzun yıllar boyunca gençlerin daha iyi yaşam koşullarına ulaşabilmesinin ve yoksulluk döngüsünü kırabilmesinin en önemli araçlarından biri olarak görülmüştür. Ancak araştırmanın bulguları İstanbul'da üniversite öğrencisi olmanın giderek artan ekonomik güçlükler, barınma sorunları, sosyal dışlanma ve gelecek belirsizliğiyle iç içe geçtiğini göstermektedir. Üniversiteye erişmek, öğrenciler için yoksulluk döngüsünden çıkmanın tek başına güvencesi olmaktan gittikçe uzaklaşmaktadır.

Mayıs 2026 döneminde İstanbul'da öğrenim gören 100 üniversite öğrencisiyle gerçekleştirilen araştırma, öğrenci yoksulluğunun artık yalnızca düşük gelirle açıklanamayacağını ortaya koymaktadır. Bulgular, öğrencilerin önemli bir bölümünün beslenmeden sağlığa, eğitim araçlarından ulaşım kadar uzanan temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandığını göstermektedir. Katılımcıların %62'si maddi nedenlerle öğrenim atladığını, %48'i temel sağlık ihtiyaçlarını ertelemek zorunda kaldığını, %44'ü eğitim için gerekli araç ve materyallere erişemediğini, %32'si faturalarını ödemekte güçlük yaşadığını ve %18'i internet erişimini sürdüremediğini belirtmiştir. Ulaşım maliyetleri nedeniyle öğrencilerin %10'u derslere katılamadığını, %26'sı ise ulaşım giderlerini azaltabilmek için gitmek istedikleri yerlere yürümek zorunda kaldığını ifade etmiştir.

Araştırmanın öne çıkan bulgularından biri de, yoksulluğun öğrencileri toplumsal yaşamın dışında bırakan sosyal boyutudur. Katılımcıların %74'ü maddi nedenlerle arkadaşlarıyla dışarı çıkamadığını veya sosyal etkinliklere katılamadığını ifade etmiştir. Bu durum, öğrenci yoksulluğunun yalnızca temel ihtiyaçlara erişimemek anlamına gelmediğini, öğrencilerin sosyal ilişkilerini, aidiyet duygularını, üniversite deneyimlerini ve sosyal sermaye birikimlerini de doğrudan etkilediğini göstermektedir. Özellikle devlet yurtlarında kalan öğrencilerde maddi durumlarından dolayı hissedilen utancın daha yüksek olması, ekonomik eşitsizliğin öğrencilerin özsaygıları ve üniversite yaşamına katılımları üzerinde de baskı yarattığına işaret etmektedir.

Barınma koşulları araştırmanın en kritik bulgularından birini oluşturmaktadır. Araştırma, bir yandan öğrencilerin önemli bir bölümünün güvenli, erişilebilir ve nitelikli barınma olanaklarına ulaşmakta zorlandığını, diğer yandan mevcut barınma koşullarının da öğrencilerin eğitim ve yaşam deneyimleriyle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Devlet yurtlarında kalan öğrencilerin ortalama gelirleri diğer gruplara göre daha düşükken, yaşam alanlarına ilişkin memnuniyetleri de belirgin biçimde daha sınırlıdır. Çok değişkenli analizlerde devlet yurtlarında kalan öğrenciler arasında okulu bırakmayı düşünme ve sürekli maddi stres yaşama olasılığının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bu bulgular, devlet yurdunda kalmanın doğrudan öğrencileri eğitimden uzaklaştırdığı şeklinde yorumlanmamalıdır. Aksine, devlet yurtları çoğunlukla ekonomik olanakları daha sınırlı öğrencilerin başvurduğu ve barınabildiği başlıca kamusal alanlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle ortaya çıkan tablo, devlet yurtlarının varlığından kaynaklanan bir soruna değil, ekonomik riskleri daha yüksek öğrencilerin bu alanlarda yoğunlaşmasına ve mevcut yurt koşullarının öğrencilerin çok boyutlu ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kaldığını gözler önüne sermektedir.

Araştırma barınma sorununun yalnızca bir çatıya erişim meselesi olmadığını da ortaya koymaktadır. Özellikle çok kişili yurt odalarında yaşayan öğrencilerin kendilerine ait bir çalışma alanına, sessizliğe ve mahremiyete erişememeleri; dinlenme, ders çalışma ve kişisel sınırlarını koruma ihtiyaçlarını karşılamalarını güçleştirmektedir. Bu koşullar, ekonomik güçlüklerin etkisini daha da artırarak öğrencilerin akademik performanslarını, psikolojik iyi oluşlarını ve üniversite deneyimlerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Bulgular, öğrencilerin eğitimde kalmasını desteklemek için yalnızca barınma kapasitesinin artırılmasının yeterli olmadığını, mahremiyeti, güvenliği, çalışma imkanlarını ve yaşam kalitesini gözeten nitelikli barınma koşullarının yaygınlaştırılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Araştırma aynı zamanda öğrenci yoksulluğunun akademik yaşam üzerindeki etkilerini de görünür kılmaktadır. Katılımcıların %68'i ekonomik durumlarının akademik başarılarını olumsuz etkilediğini, %56'sı ise maddi kaygılar nedeniyle ders çalışmaya ayırdığı sürenin azaldığını belirtmiştir. Öğrencilerin %22'si son bir yıl içerisinde maddi nedenlerle eğitimini bırakmayı veya dondurmayı düşündüğünü ifade etmiş; bu oran en düşük gelir grubunda %42'ye yükselmiştir. Bu durum, ekonomik eşitsizliklerin yalnızca öğrencilerin bugünkü yaşam koşullarını değil, eğitim süreçlerini ve gelecek beklentilerini de doğrudan şekillendirdiğini, yükseköğretimin öğrenciler açısından her zaman daha iyi yaşam koşullarına ulaşmanın güvencesi olmadığına dikkat çekmektedir.

Borçlanma da öğrenci yaşamının yaygın bir parçası haline gelmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %60'ı aktif olarak borçlu olduğunu belirtmiştir. Kredi kartı borcu bulunan öğrencilerin büyük çoğunluğu çok yüksek düzeyde gelecek kaygısı yaşadığını ifade etmektedir. Yani bulgular borçlanmanın yalnızca gündelik ihtiyaçları karşılamak için kullanılan ekonomik bir araç olmaktan çıktığını, öğrencilerin gelecek beklentilerini, güven duygularını ve psikolojik iyi oluşlarını etkileyen süreklileşmiş bir baskıya dönüştüğünü düşündürmektedir.

Kümeleme analizi sonuçları öğrencilerin üç temel grupta toplandığını ortaya koymaktadır. Öğrencilerin %32'sini oluşturan yüksek risk grubu, düşük gelir, yoğun maddi stres, yüksek borçluluk, sık öğün atlama ve yüksek eğitimden kopma riskinin koruma mekanizmalarının geliştirilmesi, öğrencilerin öğrenim gördükleri alanlarla bağlantılı, güvenceli ve ücretli staj ve istihdam olanaklarına erişiminin artırılmasını önermektedir. Rapor ayrıca, sosyal ve kültürel yaşama katılımı destekleyecek uygulamaların yaygınlaştırılması ve öğrenci refahını merkeze alan bütüncül gençlik politikalarının geliştirilmesi yönünde öneriler sunmaktadır.

Öğrencilerin temel ihtiyaçlarını güvence altına almak, yalnızca bireysel refahlarını artırmak için değil; eğitim hakkını korumak, gençlerin toplumsal yaşama eşit ve onurlu biçimde katılabilmesini sağlamak için kamunun yerine getirmesi gereken temel bir sorumluluktur.

Bir bütün olarak araştırma, İstanbul'da üniversite öğrencilerinin karşı karşıya olduğu sorunların münferit ekonomik güçlüklerden ibaret olmadığını; temel ihtiyaç güvencesizliği, sosyal dışlanma, mahremiyet eksikliği, borçlanma, akademik baskılar ve gelecek kaygısının birbirini beslediği çok boyutlu bir yoksulluk ve eşitsizlik alanı oluşturduğunu göstermektedir. Öğrencilerin temel ihtiyaçlarını güvence altına almak, yalnızca bireysel refahlarını artırmak için değil; eğitim hakkını korumak, gençlerin toplumsal yaşama eşit ve onurlu biçimde katılabilmesini sağlamak için kamunun yerine getirmesi gereken temel bir sorumluluktur.

BÖLÜM 1: Metodolojik Çerçeve, Literatür ve Demografik Altyapı

1.1. Teorik Çerçeve ve Öğrenci Yoksulluğu Kavramı

Üniversite öğrenciliği uzun yıllar boyunca gençlerin eğitim yoluyla yoksulluk döngüsünü kırma/ daha iyi yaşam koşullarına ulaşma olanağı elde ettiği ve geleceğine yatırım yaptığı geçici bir yaşam evresi olarak kabul edilmiştir. Ancak yükseköğretimin artan maliyetleri, derinleşen barınma krizi, gıda ve ulaşım harcamalarındaki yükseliş, öğrencileri eğitimlerini sürdürebilmek için çalışmaya borçlanmaya veya temel ihtiyaçlarından

Üniversite yaşamı birçok öğrenci açısından artık yalnızca akademik başarıya odaklanılan bir süreç değil; aynı zamanda gündelik yaşamın temel gereksinimlerini karşılayabilme mücadelesinin de yaşandığı bir dönem haline gelmiştir.

vazgeçmeye zorlamaktadır. Üniversite yaşamı birçok öğrenci açısından artık yalnızca akademik başarıya odaklanılan bir süreç değil; aynı zamanda gündelik yaşamın temel gereksinimlerini karşılayabilme mücadelesinin de yaşandığı bir dönem haline gelmiştir.

Bu dönüşüm, öğrenci yoksulluğunun nasıl anlaşılması gerektiğine ilişkin çerçeveyi de değiştirmektedir. Öğrenci yoksulluğu uzun süre harçlık yetersizliği, burs eksikliği ya da gelir düşüklüğü gibi ekonomik göstergeler üzerinden değerlendirilmiş olsa da, bugün çok daha kapsamlı bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Gıda, barınma, ulaşım, sağlık hizmetleri, ders materyalleri ve dijital araçlara erişim gibi temel ihtiyaçların yanı sıra, öğrencilerin sosyal yaşama katılabilmeleri, akran ilişkileri kurabilmeleri, kendilerini üniversite topluluğunun bir parçası olarak hissedebilmeleri ve geleceğe ilişkin planlar geliştirebilmeleri de yoksulluğun etkilediği alanlar arasında yer almaktadır. **Bu nedenle öğrenci yoksulluğu yalnızca gelir eksikliğiyle değil; eğitim hakkından etkin biçimde yararlanabilme, sosyal katılım gösterebilme, psikolojik iyi oluşu koruyabilme ve insana yakışır yaşam koşullarına erişebilme kapasitesiyle birlikte değerlendirilmelidir.**

Özellikle sosyal katılım ve aidiyet boyutu, öğrenci yoksulluğunun en az görünür ancak en belirleyici sonuçlarından birini oluşturmaktadır. Üniversite yalnızca derslerin takip edildiği bir kurum değil; öğrencilerin sosyal ağlar kurduğu, kültürel sermaye geliştirdiği, entelektüel kapasitesini yükselttiği ve toplumsal yaşama hazırlandığı bir ortamdır. Maddi yetersizlikler nedeniyle kampüs içi ve dışı etkinliklerden, kulüp faaliyetlerinden, kültürel etkinliklerden veya akran buluşmalarından uzak kalmak, öğrencilerin yalnızca belirli tüketim kalemlerine erişememesi anlamına gelmemekte; aynı zamanda aidiyet duygularını, özsaygılarını ve sosyal ilişkilerini de etkilemektedir. Son yıllarda derinleşen ekonomik krizle birlikte bu deneyim, belirli öğrenci gruplarının karşılaştığı istisnai bir durum olmaktan çıkarak giderek daha yaygın bir olgu haline gelmiştir. Bu araştırma, üniversite öğrencilerinin deneyimlediği çok boyutlu yoksulluk biçimlerini görünür kılmayı,

bu deneyimleri tartışmaya açmayı ve geliştirilecek politika ve uygulamalara katkı sunmayı amaçlamaktadır (1).

Türkiye'de yapılan nitel çalışmalar da öğrenci yoksulluğunun temel ihtiyaçlarla sınırlı olmadığını; sosyal ilişkiler, sosyal aktiviteler, hedefler, hayaller, kamusal mekânlara katılım ve parasızlık nedeniyle geri çekilme gibi deneyimlerle birlikte anlamlandırıldığını göstermektedir (2).

Öğrenci yoksulluğunun bir diğer kritik boyutu, **maddi sıkışmanın yarattığı sürekli finansal stres, borçlanma baskısı ve psikolojik yük**tür. Öğrencinin ay sonunu getirememe, borçlarını çevirememe, eğitim masraflarını karşılayamama veya mezuniyet sonrasına borçla başlama ihtimali, yoksulluğu yalnızca bugüne ait bir geçim sorunu olmaktan çıkarır; geleceğe dönük bir kaygı rejimine de dönüştürür (3). Bu nedenle finansal stres, yalnızca ekonomik bir gösterge değil, öğrencinin ders çalışma kapasitesini, akademik devamlılığını, sosyal uyumunu, ruhsal iyi oluşunu ve gelecek algısını aynı anda etkileyen yapısal bir baskı alanı olarak değerlendirilmelidir (4). Nitekim yükseköğretim alanındaki araştırmalar, finansal zorlukların öğrencilerde algılanan stresi artırarak psikolojik iyi oluşu, akademik performansı ve üniversite yaşamına uyumu olumsuz etkileyebildiğini göstermektedir. Benzer şekilde, düşük sosyoekonomik dinamiklere sahip öğrencilerin üniversite ortamında yalnızca ekonomik güçlüklerle değil; aidiyet duygusu, öz güven, motivasyon gibi alanlarda da çeşitli engellerle karşı karşıya kaldıkları ortaya konmaktadır (5). Bu çerçevede borçlanma, öğrencinin yalnızca finansal

Öğrencinin ay sonunu getirememe, borçlarını çevirememe, eğitim masraflarını karşılayamama veya mezuniyet sonrasına borçla başlama ihtimali, yoksulluğu yalnızca bugüne ait bir geçim sorunu olmaktan çıkarır; geleceğe dönük bir kaygı rejimine de dönüştürür

bilançosunda görünen bir yük değil; mahcubiyet, başarısızlık korkusu, geleceğe güven kaybı ve eğitimden kopma riski üreten psikososyal bir kırılma biçimi olarak ele alınmalıdır.

Öğrenci yoksulluğunun en somutlaştığı alanlardan biri **temel ihtiyaç güvencesizliğidir**. Gıda, barınma, sağlık, ulaşım, internet erişimi ve akademik materyaller, yükseköğretim sürecinin dışsal ya da ikincil unsurları değil; öğrencinin öğrenmeye odaklanabilmesinin, derslere devam edebilmesinin ve eğitim hakkından fiilen yararlanabilmesinin maddi koşullarıdır. Bu nedenle öğrencinin öğün atlaması, güvenli ve çalışmaya elverişli bir barınma alanına sahip olmaması, sağlık ihtiyaçlarını ertelemesi, yol parasını karşılayamadığı için kampüse gidememesi, internet paketini sürdürememesi ya da ders kitabı, bilgisayar, tablet ve yazılım gibi akademik araçlara erişememesi, yalnızca gündelik hayatı zorlaştıran münferit eksiklikler olarak görülemez. Bu yoksunluklar bir araya geldiğinde öğrencinin bedensel iyi oluşunu, akademik kapasitesini, dijital katılımını ve eğitimde kalıcılığını aynı anda zayıflatan çok boyutlu bir yoksulluk döngüsü üretir (6).

Türkiye’de yapılan çalışmalar ise öğrenci yoksulluğunun özellikle gıda, barınma, eğitime erişim, ulaşım, sosyal katılım ve dijital imkânlarla erişim alanlarında yoğunlaştığını; öğrencilerin temel beslenme ihtiyaçlarını karşılayamama, teknolojik araç ve internet desteğine ihtiyaç duyma, yüksek kira ve yurt maliyetleri karşısında güvencesizleşme, çalışmak zorunda kalma ve sosyal/kültürel yaşama katılamama gibi sorunlarla karşılaştığını göstermektedir (7). Bir yandan öğrenciler, kredi, burs ve yurt gibi destek mekanizmalarının yetersizliği nedeniyle beslenme, barınma, ulaşım ve sağlık gibi temel ihtiyaçlarını karşılamakta güçlük çekmekte; **bu nedenle yükseköğretime dâhil olmak**

kadar eğitimi sürdürebilmek de başlı başına bir çaba hâline gelmektedir. Diğer yandan, eğitim masraflarını karşılamak ya da görelî

yoksunluklarını telafi etmek isteyen öğrenciler güvencesiz, düşük ücretli, geçici ya da mevsimlik işlerde çalışmak zorunda kalabilmekte; bu durum öğrencilerin yalnızca zamanını değil, sosyal yaşamını, kültürel katılımını ve **“gençlik” deneyimini de daraltmaktadır** (8). Nitel çalışmalar, öğrencilerin yoksulluğu “herkesin yaptığı şeyleri yapamamak”, ulaşım ve gıda ihtiyaçlarını karşılayamamak, kafe gibi kamusal mekânlara gidememek ya da gidildiğinde parasızlık nedeniyle utanç duymak gibi gündelik deneyimler üzerinden tanımladığını göstermektedir (9). Dolayısıyla öğrenci yoksulluğu, gelir, barınma ve beslenmenin yanında akademik araçlara erişim, dijital katılım, sosyal ilişkiler, psikolojik iyi oluş hedefler ve hayaller üzerinde de kapasite kaybı yaratan çok boyutlu bir deneyimdir (10).

Eğitim masraflarını karşılamak ya da görelî yoksunluklarını telafi etmek isteyen öğrenciler güvencesiz, düşük ücretli, geçici ya da mevsimlik işlerde çalışmak zorunda kalabilmekte; bu durum öğrencilerin yalnızca zamanını değil, sosyal yaşamını, kültürel katılımını ve “gençlik” deneyimini de daraltmaktadır

Bu çalışma, öğrenci yoksulluğunu İstanbul’un metropol koşulları içinde, gelir eksikliğini aşan çok boyutlu bir güvencesizlik alanı olarak ele almaktadır. YÖK’ün 2025–2026 verileri temelinde yapılan kurum bazlı hesaplama göre İstanbul’da örgün önlisans ve lisans programlarında öğrenim gören öğrenci sayısı yaklaşık 820 bindir (11). Barınma olanakları

İse bu öğrenci nüfusunun ihtiyaçları açısından önemli bir sorun alanı olmayı sürdürmektedir. Gençlik ve Spor Bakanlığı Kasım 2025'te İstanbul'daki KYK yurtlarının kapasitesini 59 bin yatak olarak açıklamış ve Ocak 2026'da açılması planlanan yeni yurtlarla kapasitenin 79 bine çıkarılacağını duyurmuştur (12). Güncel GSB verilerinde İstanbul'da 40 KYK yurdu bulunmakla birlikte yatak kapasitesi yayımlanmadığından, mevcut kapasitenin İstanbul dışından gelen öğrencilerin barınma ihtiyacının ne kadarını karşıladığı güncel verilerle hesaplanamamaktadır. Öğrenci yaşam maliyetine ilişkin karşılaştırılabilir en güncel İPA araştırmasında, Haziran 2024 fiyatları üzerinden 2024–2025 öğretim yılı için özel yurttan kalan bir öğrencinin aylık yaşam maliyeti 22.920 TL, üç kişilik bir evde kalan öğrencinin kişi başı aylık maliyeti ise 18.750 TL olarak hesaplanmıştır (13). 2026–2027 öğretim yılı başında İstanbul'daki özel yurtların yalnızca aylık barınma ücretlerinin oda tipi ve ilçeye göre yaklaşık 25 bin TL ile 76 bin TL arasında değişmesi, öğrencilerin karşı karşıya olduğu maliyet baskısının devam ettiğini ortaya koymaktadır (14).

İstanbul'da üniversite öğrencisi olmak, yükseköğretime devam etmenin yanında barınma, ulaşım, gıda, dijital erişim ve sosyal yaşama katılım maliyetleriyle sürekli baş etmeyi gerektirmektedir. Bu araştırma öğrenci yoksulluğunu tekil bir gelir göstergesine indirgememekte; barınma biçimleri, temel ihtiyaçlara erişim, borçlanma, üniversite türü, çalışma zorunluluğu, sosyal dışlanma, utanç, akademik baskı ve gelecek kaygısı arasındaki ilişkiler üzerinden incelemektedir.

İstanbul'da üniversite öğrencisi olmak, yükseköğretime devam etmenin yanında barınma, ulaşım, gıda, dijital erişim ve sosyal yaşama katılım maliyetleriyle sürekli baş etmeyi gerektirmektedir

Bu rapor, İstanbul'da yükseköğrenim gören öğrencilerin karşı karşıya kaldığı ekonomik güçlükleri barınma yetersizliklerini, gıda güvencesizliğini ve gelecek kaygısını çok boyutlu bir perspektifle incelemektedir. Mayıs 2026 döneminde toplanan kesitsel veriler (n=100) üzerinden yürütülen bu çalışma; frekans analizleri, çapraz tablolamalar, K-Ortalamlar (K-Means) kümeleme analizi ve ileri seviye Lojistik Regresyon modellemeleri ile zenginleştirilmiştir. Raporda, istatistiksel modellerin matematiksel ve teorik arka planları derinleştirilmiş, her bir katsayının politika çıkarımları üzerindeki yapısal etkileri tartışılmıştır.

1.2. Araştırmanın Metodolojisi ve Değişken Seti

Bu çalışma, nicel araştırma desenine uygun olarak tasarlanmış kesitsel (cross-sectional) bir analizdir. Araştırmanın örneklemini, İstanbul'da aktif olarak örgün eğitime devam eden 100 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak yapılandırılmış anket formu kullanılmıştır. Ankette katılımcıların demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, okul türü, sınıf), ekonomik göstergeleri (aylık gelir, algılanan sınıfsal statü, borçlanma kanalları), barınma dinamikleri (barınma türü, oda sahipliği, mekansal memnuniyet), karşılaşılan maddi yoksunluklar (öğün atlama, sağlık erteleme, fatura ödeyememe, ulaşım kısıtları) ve psikososyal durumları (maddi stres sıklığı, maddi durum kaynaklı utanç hissi, gelecek

kaygısı ve iş bulma inancı) ölçülmüştür. İstatistiksel analizler aşamasında, verilerin tutarlılığı test edildikten sonra SPSS ve R tabanlı modelleme araçları kullanılarak betimsel istatistikler, K-Means segmentasyonu ve ikili (binary) lojistik regresyon analizleri yürütülmüştür.

1.3. Detaylı Demografik Dağılım Analizi

Araştırma örnekleminin yaş, cinsiyet, üniversite türü ve öğrenim düzeyine göre dağılımı aşağıdaki tabloda ayrıntılı olarak sunulmuştur:

Değişken	Kategori	Yüzde (%)
Yaş Grubu	18–20 Yaş	10
	21–23 Yaş	54
	24–26 Yaş	24
	27 Yaş ve Üzeri	12
Cinsiyet	Kadın	85
	Erkek	15
Üniversite Türü	Vakıf / Özel	60
	Devlet	40
Öğrenim Düzeyi	Lisans	84
	Lisansüstü	12
	Ön Lisans	4

Katılımcıların %54'ü üniversite eğitiminin en yoğun dönemi olan 21-23 yaş grubunda kümelenmesi, bulguların genç yetişkinlik krizlerini yansıtmaya gücünü artırmaktadır. Kadın katılımcı oranının (%85) yüksekliği, literatürde sıkça vurgulanan "yoksulluğun kadınlaşması" (feminization of poverty) olgusunun üniversite gençliği örneklemindeki yansımalarını incelemek açısından bir fırsat sunmaktadır. Ayrıca örneklemin %60'ının vakıf üniversitelerinde okuması, kamuoyundaki "özel üniversite öğrencileri zengindir" algısının aksine, bu kurumlarda eğitim alan öğrencilerin ne denli yoğun bir ekonomik baskı ve gizli yoksulluk sarmalı içinde olduğunu göz önüne sermektedir.

1.4. Gelir Dağılımı ve Sınıfsal Algı Çelişkisi

Katılımcıların aylık gelir düzeyleri ile kendilerini ait hissettikleri ekonomik sınıf karşılaştırıldığında, öğrencilerin nesnel ekonomik koşulları ile sınıfsal algıları arasında dikkat çekici farklılıklar olduğu görülmektedir. Öğrencilerin aylık toplam bütçe/gelir dağılımı şöyledir:

Aylık Toplam Bütçe / Gelir Aralığı	Öğrenci Oranı (%)
0 - 5000 TL	25%
5001 - 10000 TL	21%
10001 - 15000 TL	8%
15001 - 20000 TL	20%
20001 - 25000 TL	8%
25001 - 30000 TL	10%
30001 TL ve üzeri	8%

Katılımcıların %54'ünün, yani yarısından fazlasının aylık 15.000 TL'nin altında bir bütçeyle yaşamını sürdürmektedir. Bu bulgu İstanbul'un yüksek yaşam maliyetleri içinde araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlasının ciddi bir ekonomik baskı altında bulunduğuna işaret etmektedir.

Öznel Ekonomik Sınıf Algısı	Öğrenci Oranı (%)
Üst-orta	10%
Orta	28%
Alt-orta	40%
Yoksul	18%
Aşırı yoksul	4%

Öğrencilerin %22'si kendisini "yoksul veya aşırı yoksul", %40'ı "alt-orta sınıf", %28'i "orta sınıf" ve sadece %10'u "üst-orta sınıf" olarak tanımlamıştır. Katılımcılar arasında kendisini "yoksul/aşırı yoksul" veya "alt-orta sınıf" olarak tanımlayanların toplam oranının %62'ye ulaşması, gençlerin önemli bir bölümünün kendisini sınıfsal tabakalaşmanın alt basamaklarında konumlandığını göstermektedir.

Maddi Stres Sıklığı (Son 6 Ay)	Öğrenci Oranı (%)
Sürekli	28%
Sık sık	28%
Nadiren	42%
Hiç	2%

Son 6 ayda maddi stres yaşama sıklığı sorulduğunda ise %28'i "Sürekli", %28'i "Sık sık", %42'si "Nadiren" ve %2'si "Hiç" cevabını vermiştir. Maddi stresin sürekli ve sık yaşanma toplamının %56 olması, **ekonomik kaygının geçici bir evre değil, kronik bir yaşam koşulu halini aldığını göstermektedir.**

BÖLÜM 2: Barınma Krizi, Çok Boyutlu Yoksunluk ve Sosyal Dışlanmanın Analizi

2.1. Mekansal Sıkışmışlık ve Barınma Rejimleri

Son 6 ayda maddi stres yaşama sıklığı sorulduğunda ise %28'i "Sürekli", %28'i "Sık sık", %42'si "Nadiren" ve %2'si "Hiç" cevabını vermiştir. Maddi stresin sürekli ve sık yaşanma toplamının %56 olması, **ekonomik kaygının geçici bir evre değil, kronik bir yaşam koşulu halini aldığını göstermektedir.**

Barınma Türü	Öğrenci Oranı (%)
Aile/akraba yanı	65%
Kira (ev-paylaşımlı öğrenci evi)	20%
Yurt (özel yurt/devlet yurdu/belediye ve diğer yurtlar)	15%

Barınma, öğrencinin sadece başını sokacağı bir çatı değil; ders çalışma, dinlenme, mahremiyetini koruma, sosyalleşme ve kendini geliştirme alanıdır. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin %65'i aile veya akrabalarıyla, %20'si paylaşımlı kiralık evde, %15'i ise devlet ya da vakıf yurdunda yaşamaktadır. Aile veya akraba yanında kalma oranının yüksekliği tek başına bir konfor göstergesi olarak yorumlanamaz. İstanbul'da bağımsız bir eve veya özel yurda erişmenin yüksek maliyeti, bazı öğrencilerin aile yanında kalmasını ekonomik bir zorunluluğa dönüştürebilmektedir. Bununla birlikte bu araştırmanın verileri, aile yanında kalmanın nedenlerini doğrudan ölçmediği için söz konusu ilişki ihtiyatla yorumlanmalıdır.

Barınma Türü	Ortalama Gelir (TL)	Kendine Ait Oda Sahipliği (%)	Yaşam Alanı Memnuniyeti (5 üzerinden)
Aile/akraba yanı	13.5	68	4.4
Kira (ev-paylaşımlı öğrenci evi)	20	80	4.3
Yurt (özel yurt/devlet yurdu/belediye ve diğer yurtlar)	6.2	0	2.8

Barınma türlerine göre göstergeler incelendiğinde aile yanında kalanların ortalama aylık geliri 13.500 TL, kendisine ait odası bulunanların oranı %68 ve yaşam alanı memnuniyeti 5 üzerinden 4,4'tür. Paylaşımlı evde kalanlarda ortalama gelir 20.000 TL, oda sahipliği %80, yaşam alanı memnuniyeti 4,3'tür. Yurtlarda kalanların tümü, devlet yurtlarında kaldıklarını belirtmiş, ortalama geliri yalnızca 6.200 TL, oda sahipliği %0 ve alan memnuniyeti 2,8 puandır. Devlet yurtlarında oda sahipliği oranının %0 olması, öğrencilerin 4-6-8 kişilik odalarda, mahremiyetten ve sessiz çalışma ortamından uzak yaşadıklarını doğrulamaktadır. Mekânsal memnuniyet puanının 2,8'e kadar düşmesi, devlet yurtlarının öğrenciler açısından yalnızca barınma ihtiyacını karşılayan mekânlar olarak algılandığına; mahremiyet, aidiyet, konfor ve akademik çalışma gereksinimlerini destekleme kapasitesinin ise sınırlı kaldığına işaret etmektedir.

2.2. Temel İhtiyaçlara Erişimde Yaşanan Kısıtlar ve Öğrenci Yaşamına Etkileri

Çok boyutlu yoksulluk analizi kapsamında öğrencilerin son üç ay içinde karşılaştıkları yoksunluklar incelendiğinde, önemli bir bölümünün temel yaşam ihtiyaçları ile eğitim süreçleri açısından kritik öneme sahip harcamalardan feragat etmek zorunda kaldığı görülmektedir.

Gıda Güvencesizliği ve Öğün Atlama

Katılımcıların %62'si maddi yetersizlikler sebebiyle gün içinde öğün atladığını belirtmiştir. Bu oran, yurtlarda ve paylaşımlı evlerde kalan öğrencilerde %78'e çıkmaktadır. Aylık geliri 0-5000 TL olan grupta ise öğün atlama oranı %86'dır. Gençlerin eğitim ve gelişim süreçlerinin en yoğun olduğu bir dönemde **yeterli ve dengeli beslenememeleri yalnızca fiziksel sağlıklarını değil; dikkat, öğrenme kapasitesi, akademik performans ve psikolojik iyi oluşlarını da olumsuz etkileyebilmektedir.** Bu durum, öğrenci yoksulluğunun eğitim hakkı ve fırsat eşitliği üzerindeki etkilerini görünür kılan önemli göstergelerden biridir.

Sağlık Hakkına Erişimin Ertelenmesi

Katılımcıların %48'i maddi olanaksızlıklar nedeniyle diş, göz muayenesi veya ilaç gibi acil/temel sağlık ihtiyaçlarını ertelemek zorunda kaldığını belirtmiştir, en düşük gelir grubunda bu oran %64'e ulaşmaktadır. Bulgular, ekonomik güçlüklerin öğrencilerin sağlık hizmetlerinden zamanında yararlanmasını sınırladığını ve sağlık sorunlarının ertelenmesine yol açtığını ortaya koymaktadır.

Eğitim Araçlarına Erişim Sorunu

Öğrencilerin %44'ü ders kitabı, bilgisayar, tablet veya eğitim yazılımları gibi temel akademik materyalleri maddi nedenlerle temin edemediğini belirtmiştir. Bu bulgu, yükseköğretime erişimin tek başına eğitim hakkının kullanılabilmesi için yeterli olmadığını; öğrencilerin eğitim süreçlerine etkin ve eşit katılımı için gerekli araç ve kaynaklara erişimin de güvence altına alınması gerektiğini göstermektedir.

Altyapı ve Dijital Uçurum

Katılımcıların %32'si elektrik, su ve doğalgaz gibi temel hizmetlere ilişkin faturalarını zamanında ödeyemediğini veya bu hizmetlere erişimde güçlük yaşadığını, %18'i ise internet erişim giderlerini karşılayamadığını belirtmiştir. Dijital teknolojilerin eğitim süreçlerinin ayrılmaz bir parçası haline geldiği günümüzde, internet erişiminden yoksun kalmak yalnızca teknik bir eksiklik değil; eğitim hakkına, bilgiye erişime ve akademik yaşama tam katılıma yönelik önemli bir eşitsizlik göstergesidir.

Ulaşım ve Mobilite Yoksulluğu

Öğrencilerin %26'sı ulaşım masraflarından tasarruf edebilmek için **gitmek istedikleri yerlere yürümek zorunda kaldıklarını**, %10'u ise **ulaşım maliyetleri nedeniyle derslerine katılamadıklarını** ifade etmiştir. İstanbul gibi mesafelerin uzun ve ulaşım giderlerinin yüksek olduğu bir kentte hareket edebilme kapasitesi doğrudan eğitim hakkına, sosyal yaşama ve kentsel imkânlara erişimi belirlemektedir. Bu nedenle ulaşım yoksunluğu, öğrencilerin yalnızca bir yerden bir yere gitmesini değil; derslere katılımını, kampüs yaşamına dahil olmasını ve kentin sunduğu sosyal, kültürel ve akademik olanaklardan yararlanabilmesini de sınırlayan önemli bir eşitsizlik alanı olarak ortaya çıkmaktadır.

2.3. Yoksulluğun Sosyal Boyutu: Katılım ve Aidiyet

Araştırmanın en dikkat çekici bulgularından biri, öğrencilerin sosyal yaşama katılım konusunda yaşadığı kısıtlılıklardır. **Katılımcıların %74'ü maddi imkânsızlıklar nedeniyle arkadaşlarıyla dışarı çıkamadığını veya sosyal etkinliklere katılamadığını belirtmiştir. Bu oran, gıda ve sağlık gibi temel ihtiyaç alanlarında tespit edilen birçok yoksunluk göstergesinden daha yüksektir.**

Üniversite yaşamı yalnızca akademik bilgi edinilen bir dönem değil; aynı zamanda bireylerin akran ilişkileri geliştirdiği, sosyal ağlar kurduğu, kültürel deneyimler edindiği ve toplumsal yaşama katılım becerilerini güçlendirdiği bir süreçtir. Bu nedenle maddi nedenlerle kantinde vakit geçirememek, arkadaş buluşmalarına katılamamak, sinema, tiyatro veya benzeri etkinliklerden uzak kalmak yalnızca belirli tüketim faaliyetlerinden mahrum kalmak anlamına gelmemektedir. Yani maddi kısıtlar, sosyal ilişkilerini sürdürmelerini, aidiyet duygusu geliştirmelerini ve üniversite deneyiminin sunduğu sosyal ve kültürel olanaklardan yararlanmalarını da sınırlandırmaktadır.

Bulgular, öğrenci yoksulluğunun yalnızca barınma, beslenme veya eğitim materyallerine erişimle sınırlı olmadığını; sosyal yaşama katılımı da etkileyerek öğrencilerin üniversite deneyimini çok boyutlu biçimde şekillendirdiğini göstermektedir.

Barınma Türü	Maddi Durumdan Utanç Seviyesi (5 üzerinden ortalama)
Aile/akraba yanı	2.2
Kira (ev-paylaşımlı öğrenci evi)	2.2
Yurt (özel yurt/devlet yurdu/belediye ve diğer yurtlar)	3.8

Öğrencilerin maddi durumları nedeniyle hissettikleri utanç düzeyi 5 üzerinden değerlendirildiğinde, aile yanında kalanlar ve paylaşımlı evde yaşayanlar için ortalama puan 2,2 iken, devlet yurtlarında kalan öğrencilerde bu değer 3,8'e yükselmektedir. Bu bulgudan anlaşılacağı üzere, yurtlarda kalan öğrenciler ekonomik yetersizlikleri daha yoğun ve görünür biçimde deneyimlemektedirler.

Yurtta kalan öğrenciler açısından sınırlı kişisel alan, ortak yaşam koşulları ve gündelik hayatın akranlarla sürekli paylaşılması, ekonomik farklılıkların daha görünür hale gelmesine neden olabilmektedir. Maddi durum nedeniyle hissedilen yüksek düzeydeki utanç ise öğrencilerin sosyal ilişkilerini, aidiyet duygularını ve üniversite yaşamına katılımlarını

olumsuz etkileyebilmekte; zamanla kendilerini sosyal ortamlardan geri çekmelerine yol açabilmektedir. Bu durum bir daha göstermektedir ki yoksulluk yalnızca maddi kaynak eksikliği değil, **aynı zamanda öğrencilerin özsayıgılarını, aidiyet duygularını ve sosyal yaşama katılımlarını etkileyen çok boyutlu bir deneyimdir.**

BÖLÜM 3: Yoksulluğun Akademik Yaşama Etkileri: Çalışma, Borçlanma ve Uzaklaşma

3.1. Yoksulluğun Akademik Başarı ve Eğitimde Devamlılık Üzerindeki Etkileri

Maddi yoksunluklar, öğrencilerin yalnızca yaşam koşullarını değil, öğrenme süreçlerini ve akademik performanslarını da doğrudan etkilemektedir. Geçim kaygısı, borçlanma baskısı, temel ihtiyaçları karşılayabilme endişesi ve sürekli bütçe yönetme zorunluluğu, öğrencilerin dikkatlerini akademik faaliyetlerden uzaklaştırarak zihinsel ve duygusal kaynaklarının önemli bir bölümünü tüketmektedir. Araştırma bulguları da bu durumu doğrular niteliktedir. **Katılımcıların %68'i ekonomik durumlarının akademik başarılarını olumsuz etkilediğini belirtirken, %56'sı maddi kaygılar nedeniyle ders çalışmaya ayırdığı sürenin azaldığını ifade etmiştir.** Ailesinin ekonomik durumunu "çok kötü" olarak tanımlayan öğrencilerin tamamı ise ekonomik koşulların akademik performansları üzerinde olumsuz etkisi olduğunu belirtmiştir.

Bulgular, öğrenci yoksulluğunun yalnızca eğitim deneyiminin niteliğini değil, eğitime devam etme kararını da etkilediğini göstermektedir. **Katılımcıların %22'si son bir yıl içerisinde maddi nedenlerle okulu bırakmayı veya eğitimine ara vermeyi düşündüğünü ifade etmiştir.** Bu oran, aylık geliri 0-5000 TL arasında olan öğrencilerde %42'ye yükselmektedir. **Başka bir ifadeyle, en düşük gelir grubundaki her iki öğrenciden biri eğitimini sürdürememe riskiyle karşı karşıya bulunmaktadır.**

Bu tablo, yükseköğretimin birçok öğrenci için yoksulluk döngüsünü kırma/ daha iyi yaşam koşullarına ulaşma imkanı ve fırsat eşitliği sağlayan bir mekanizma olmaktan uzaklaşmaya başladığına işaret etmektedir. Ekonomik yetersizlikler, öğrencilerin yalnızca üniversite deneyimlerini zorlaştırmamakta; eğitimlerini tamamlayabilme ve geleceklerini inşa edebilme imkânlarını da sınırlandırmaktadır. Özellikle en düşük gelir grubunda gözlenen yüksek okulu terk etme riski, öğrenci yoksulluğunun bireysel bir sorun olmanın ötesinde, eğitim hakkını ve toplumsal eşitliği etkileyen yapısal bir mesele olarak ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

3.2. Borçlanma, Finansal Baskı ve Gelecek Belirsizliği

Öğrencilerin geçimlerini sürdürebilmek ve eğitim hayatlarına devam edebilmek için başvurdukları finansal kaynaklar incelendiğinde, borçlanmanın yaygın bir baş etme mekanizması haline geldiği görülmektedir. Katılımcıların %60'ı hâlihazırda borçlu olduğunu belirtmiştir. Borçlanma biçimleri incelendiğinde ise öğrencilerin farklı kaynaklara yöneldiği ve gündelik ihtiyaçlarını karşılayabilmek için çeşitli finansal destek mekanizmalarına başvurduğu anlaşılmaktadır.

Borçlanma Kaynağı / Durumu	Örneklem Payı (%)	Psikososyal / Finansal Yansıması
Hiç Borcu Olmayanlar	400	Düşük maddi stres, aile desteğinin görece yeterli olması.
Banka ve Kredi Kartı Borcu	340	Yüksek gelecek kaygısı, asgari tutar ödeme çıkmazı, icra korkusu.
Aileye Borçlu Olanlar	180	Hanehalkı içi mahcubiyet, bağımsızlık hissinin zedelenmesi.
Arkadaş / Tanıdık Borcu	120	Sosyal ilişkilerde gerginlik, akran gruplarından kaçınma eğilimi.
Banka Kredisi Çekenler	60	Ağır finansal yük, öğrencilik döneminde yapılandırılmış borç krizi.

Araştırma bulguları, borçlanmanın yalnızca ekonomik bir mesele olmadığını, **öğrencilerin gelecek algısıyla da yakından ilişkili olduğunu göstermektedir**. Kredi kartı borcu bulunan öğrencilerin %82'si gelecek kaygısını en yüksek düzey olan 5 puanla değerlendirmiştir. Bu durum, borç yükünün yalnızca mevcut bütçe üzerinde değil, öğrencilerin geleceğe ilişkin beklentileri ve güven duyguları üzerinde de belirleyici bir rol oynadığına işaret etmektedir.

Borçlanma örüntülerine ilişkin dikkat çekici bulgulardan biri ise borçluluk oranlarının gelir grupları arasında beklenenden farklı bir dağılım göstermesidir. Aylık geliri 0-5000 TL arasında olan öğrencilerde borçlanma oranı %38 iken, 20.001 TL ve üzeri gelir grubunda bu oran %88'e yükselmektedir. İlk bakışta çelişkili görünen bu durum, yüksek gelir grubunda yer alan öğrencilerin önemli bir bölümünün vakıf üniversitelerinde öğrenim görmesi ve kredi kartı, ek hesap gibi finansal araçlara daha kolay erişebilmesiyle ilişkili görünmektedir.

Bu bulgunun gösterdiği üzere, **borçlanma yalnızca düşük gelirli öğrencilerin başvurduğu bir mekanizma değildir**. Bir yandan düşük gelirli öğrenciler temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için çeşitli destek ağlarına ve borç ilişkilerine yönelirken, diğer yandan daha yüksek gelir gruplarındaki öğrenciler de yaşam standartlarını ve eğitim giderlerini sürdürebilmek için finansal araçlara bağımlı hale gelebilmektedir. Dolayısıyla araştırma, öğrenci yaşamının giderek daha fazla borçlanma ve gelecekteki gelir beklentileri üzerinden finanse edildiğine işaret etmekte; farklı gelir gruplarında ortaya çıksa da borçluluğun üniversite deneyiminin önemli bir parçası haline geldiğini göstermektedir.

3.3. Ayrışan Deneyimler: Devlet ve Vakıf Üniversiteleri

Üniversite türlerine göre yapılan karşılaştırmalar, öğrenci yoksulluğunun farklı kurumsal yapılarda farklı biçimlerde ortaya çıktığını göstermektedir. Araştırma bulgularına göre devlet üniversitesi öğrencilerinin ortalama aylık geliri 14.200 TL iken, vakıf üniversitesi öğrencilerinde bu değer 12.800 TL'dir. **Gelir düzeyleri arasındaki fark sınırlı olmasına rağmen, eğitim maliyetlerinin yarattığı yük açısından iki grup arasında belirgin bir ayrışma gözlenmektedir**. Vakıf üniversitesi öğrencilerinin %47'si okul ücretlerinin kendileri ve aileleri üzerinde ciddi bir ekonomik baskı yarattığını belirtirken, bu oran devlet üniversitelerinde %5 düzeyinde kalmaktadır.

Üniversite türlerine göre yapılan karşılaştırmalar, öğrenci yoksulluğunun farklı kurumsal yapılarda farklı biçimlerde ortaya çıktığını göstermektedir. Araştırma bulgularına göre devlet üniversitesi öğrencilerinin ortalama aylık geliri 14.200 TL iken, vakıf üniversitesi öğrencilerinde bu değer 12.800 TL'dir. Gelir düzeyleri arasındaki fark sınırlı olmasına rağmen, eğitim maliyetlerinin yarattığı yük açısından iki grup arasında belirgin bir ayrışma gözlenmektedir. Vakıf üniversitesi öğrencilerinin %47'si okul ücretlerinin kendileri ve aileleri üzerinde ciddi bir ekonomik baskı yarattığını belirtirken, bu oran devlet üniversitelerinde %5 düzeyinde kalmaktadır.

Eğitim maliyetlerinin yarattığı bu baskı, öğrencilerin finansal davranışlarına da yansımaktadır. Vakıf üniversitesi öğrencilerinin %67'si borçlu olduğunu belirtirken, devlet üniversitesi öğrencilerinde bu oran %45'tir. **Bu durum, vakıf üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin eğitimlerini sürdürebilmek için daha yoğun biçimde borçlanmaya ve gelecekteki gelirlerini bugünden kullanmaya yöneldiklerini göstermektedir.**

Araştırmanın dikkat çekici bulgularından biri de eğitim yatırımı ile gelecek beklentileri arasındaki ilişkiye dairdir. Mezuniyet sonrası iş bulabilme konusundaki inanç düzeyi devlet üniversitesi öğrencilerinde 5 üzerinden 3,5 puan olarak ölçülürken, vakıf üniversitesi öğrencilerinde bu değer 3,1 puana düşmektedir. Başka bir ifadeyle, **daha yüksek maliyetlere katlanan öğrenciler, mezuniyet sonrasında elde edecekleri ekonomik ve mesleki karşılığa ilişkin daha düşük bir güven duygusuna sahiptir.**

Bu tablo, yükseköğretimde giderek belirginleşen yeni bir gerilime işaret etmektedir. Özellikle orta ve alt-orta gelir gruplarından gelen vakıf üniversitesi öğrencileri, bir yandan eğitimlerini sürdürebilmek için önemli bir mali yük üstlenirken, diğer yandan bu yatırımın gelecekte sağlayacağı fırsatlar konusunda daha temkinli ve belirsiz bir beklenti taşımaktadır. Bulgular, yükseköğretimin yalnızca erişim açısından değil, finansal yükler, borçlanma dinamikleri ve gelecek beklentileri bakımından da farklı öğrenci grupları için eşitsiz deneyimler üretebildiğini göstermektedir.

3.4. Öğrencilik ve Çalışma Arasında Sıkışmak

Araştırma bulguları, öğrencilerin önemli bir bölümünün artan yaşam maliyetleri karşısında eğitimleriyle eş zamanlı olarak çalışmak zorunda kaldığını göstermektedir. İlk bakışta çalışma, öğrencilerin gelirlerini artırarak ekonomik baskıları hafifleten bir strateji gibi görünse de, bulgular bu durumun beraberinde ciddi bir "**zaman yoksulluğu**" ürettiğine işaret etmektedir. Katılımcıların %60'ı çalışmazken (ortalama gelir: 8.000 TL), %28'i yarı zamanlı (part-time) çalışmakta (ortalama gelir: 16.000 TL), %8'i freelance veya günlük işlerde gelir elde etmekte (ortalama gelir: 14.000 TL) ve %4'ü tam zamanlı bir işte çalışmaktadır (ortalama gelir: 22.000 TL).

Çalışan öğrencilerin %64'ü yaptıkları işlerin öğrenim gördükleri alanla hiçbir ilişkisinin bulunmadığını belirtmiştir. Garsonluk, kuryelik, çağrı merkezi çalışanlığı ve benzeri işler öğrencilerin gelir elde etmelerine katkı sağlasa da, mesleki gelişimlerine veya kariyer planlarına doğrudan bir katkı sunmamaktadır. **Bu nedenle çalışma deneyimi, birçok öğrenci açısından mesleki bir kazanımdan çok ekonomik bir zorunluluk niteliği taşımaktadır.**

Çalışmanın etkileri en belirgin biçimde öğrencilerin kendilerini geliştirme imkânları üzerinde görülmektedir. Freelance çalışan öğrenciler 4,1 puanla, part-time çalışan öğrenciler ise 3,2 puanla **"Çalışmaktan ötürü alanımla ilgili ücretsiz stajlara, kulüp faaliyetlerine veya projelere katılamıyorum, zamanım kalmıyor"** ifadesine katıldıklarını belirtmiştir. Bu bulgu, öğrencilerin yalnızca gelir elde etmek için zamanlarını değil, aynı zamanda kariyerlerini şekillendirecek öğrenme, deneyim kazanma ve ağ kurma fırsatlarını da kaybettiklerini göstermektedir.

Dolayısıyla çalışma, kısa vadede öğrencilerin barınma, beslenme ve gündelik yaşam giderlerini karşılamalarına yardımcı olsa da, uzun vadede mesleki gelişimlerini destekleyen faaliyetlere katılımı sınırlandırabilmektedir. Başka bir ifadeyle, **birçok öğrenci ekonomik ihtiyaçlarını karşılayabilmek için bugününü çalışarak geçirirken, gelecekteki eğitim ve kariyer fırsatlarını güçlendirecek zaman ve imkânlardan mahrum kalmaktadır.** Bu durum, öğrenci yoksulluğunun yalnızca gelir eksikliğiyle değil, zamanın, fırsatların ve gelecek olanaklarının eşitsiz dağılımıyla da ilişkili olduğu düşüncesini pekiştirmektedir.

BÖLÜM 4: Öğrenci Yoksulluğunun Katmanları: Riskler, Eşitsizlikler ve Sonuçlar

Bu bölümde, İstanbul'daki üniversite öğrencilerinin yoksulluk deneyimleri yalnızca tek tek göstergeler üzerinden değil, bu göstergelerin birbirleriyle kurduğu ilişkiler üzerinden değerlendirilmektedir. Önceki bölümlerde gelir düzeyi, barınma biçimi, öğün atlama, sağlık ihtiyaçlarını erteleme, akademik materyallere erişememe, sosyal dışlanma, borçlanma, maddi stres ve gelecek kaygısı gibi göstergeler ayrı ayrı ele alınmıştır. Ancak öğrenci yoksulluğu, çoğu zaman bu göstergelerden yalnızca birinin varlığıyla değil, birkaçının aynı öğrencinin hayatında eşzamanlı olarak birikmesiyle derinleşmektedir. Bu nedenle bu bölümün amacı, yoksulluğun hangi öğrencilerde nasıl yoğunlaştığını, hangi boyutların birlikte hareket ettiğini ve hangi koşulların öğrencileri eğitimden kopma, kronik stres, borçlanma ya da gelecek kaygısı bakımından daha yüksek risk altına soktuğunu görünür kılmaktır.

Bu amaçla ilk olarak, öğrencilerin benzer yoksulluk deneyimlerine göre hangi gruplarda toplandığını görmek için kümeleme analizi kullanılmıştır. Kümeleme analizi, öğrencileri yalnızca gelir düzeylerine göre değil; maddi stres, borçlanma, öğün atlama ve gelecek kaygısı gibi birden fazla değişkenin ortak etkisine göre sınıflandırmayı mümkün kılar. Böylece örneklem içinde yalnızca “yoksul” ve “yoksul olmayan” gibi iki keskin kategori yerine, farklı güvencesizlik derecelerine sahip öğrenci profilleri ayırt edilebilmektedir. Bu yaklaşım, özellikle öğrenci yoksulluğunun çok boyutlu karakterini göstermek açısından önemlidir; çünkü **bazı öğrenciler düşük gelir, yüksek stres, sık öğün atlama ve okulu bırakma riskiyle aynı anda karşı karşıya kalırken, bazı öğrenciler görece daha yüksek gelire sahip olsalar bile borçlanma, okul ücreti baskısı ya da gelecek kaygısı üzerinden güvencesizlik yaşayabilmektedir.**

İkinci aşamada ise, belirli risklerin hangi faktörlerle ilişkili olduğunu anlamak için lojistik regresyon modelleri kurulmuştur. Bu modeller, örneğin okulu bırakmayı ya da dondurmayı düşünme, kronik maddi stres yaşama, aktif borçluluk veya akut gelecek kaygısı gibi sonuçların hangi değişkenlerle birlikte arttığını ya da azaldığını göstermeye yarar. Bu sayede barınma türü, öğün atlama, gelir düzeyi, borçluluk, okul ücreti baskısı, sosyal izolasyon veya iş bulma inancı gibi değişkenlerin öğrenci yoksulluğunun farklı sonuçlarıyla nasıl ilişkili olduğu daha sistematik biçimde izlenebilmektedir. Burada amaç, öğrencilerin yaşadığı sorunları yalnızca betimlemek değil; **hangi koşulların daha ağır sonuçlar ürettiğini ve hangi müdahale alanlarının politika açısından öncelikli olduğunu saptamaktır.**

Bu modellerden elde edilen katsayılar, odds oranları, güven aralıkları ve model uyum göstergeleri, teknik ayrıntılar olmanın ötesinde, bulguların ne kadar güçlü ve tutarlı olduğunu değerlendirmeye yarayan araçlardır. Örneğin bir değişkenin öğrencinin okulu bırakma riskini artırıp artırmadığı, bu etkinin ne kadar güçlü olduğu ve bu ilişkinin tesadüfi olma ihtimalinin düşük olup olmadığı bu göstergeler aracılığıyla yorumlanır.

Bununla birlikte, bu araştırmanın kesitsel bir veri setine ve sınırlı bir örnekleme dayandığı unutulmamalıdır. Dolayısıyla burada sunulan modeller, kesin nedensellik iddiasından çok, öğrencilerin yoksulluk deneyimlerinde öne çıkan güçlü ilişkileri ve risk örüntülerini ortaya koymaktadır. Bu yönüyle bölüm, karar vericilere tekil sorunlardan ziyade birbirini besleyen güvencesizlik alanlarını görme ve müdahaleleri buna göre önceliklendirme imkânı sunmaktadır.

4.1. Öğrenci Yoksulluğunun Katmanları

Öğrencilerin gelir, maddi stres, borçlanma, öğün atlama ve gelecek kaygısı parametreleri çok boyutlu uzayda kümelendirilmiş ve optimum küme sayısı K=3 olarak belirlenmiştir. Kümelerin merkez noktaları ve profilleri aşağıda detaylandırılmıştır:

Analiz Parametresi	Küme 1: "Kırılgan Yoksullar"	Küme 2: "Baskı Altındaki Orta Sınıf"	Küme 3: "Görece Rahat Azınlık"
Küme Büyüklüğü (n / %)	n = 32 (%32)	n = 48 (%48)	n = 20 (%20)
Ortalama Aylık Gelir	5.200 TL	14.500 TL	24.000 TL
Öğün Atlama Oranı	%94	%58	%10
Maddi Stres Algısı (Skor)	4,8 / 5,0 (Sürekli)	3,6 / 5,0 (Sık Sık)	1,5 / 5,0 (Nadiren)
Borçlanma Oranı	%75	%62	%20
Okulu Bırakmayı Düşünme	%56	%17	%0
Gelecek Kaygısı Skoru	4,9 / 5,0	3,9 / 5,0	2,2 / 5,0

Küme 1 (Yüksek Risk Altındaki Öğrenciler): Örneklemin **üçte birini oluşturan** bu grup çok boyutlu yoksulluğun en belirgin biçimde gözlemlendiği gruptur. Tamamı yurtlarda veya kötü koşullu paylaşımlı evlerde kalmaktadır. Eğitim hayatları her an sonlanma (drop-out) tehdidi altındadır.

Küme 2 (Geçim Baskısı Altındaki Öğrenciler): Örneklemen **en geniş bölümünü oluşturan** bu grup, temel ihtiyaçlarını büyük ölçüde karşılayabilmekle birlikte bunu yoğun tasarruf, borçlanma ve sürekli bütçe yönetimi sayesinde sürdürebilmektedir. Bu öğrenciler derin yoksulluk koşullarında yaşamıyor olsalar da, ekonomik dalgalanmalara ve beklenmedik harcamalara karşı oldukça hassas bir konumdadır. Gündelik yaşamlarını sürdürebilmek için sürekli fedakârlık yapmak zorunda kalan bu grup, gelir kaybı, aile desteğinin azalması veya yaşam maliyetlerindeki yeni artışlar karşısında daha ağır yoksunluklarla karşılaşma riski taşımaktadır.

Küme 3 (Görece Güvenceli Öğrenciler): Örneklemen yaklaşık %20'sini oluşturan bu grup, araştırmada ekonomik baskıları en sınırlı düzeyde deneyimleyen öğrencilerden oluşmaktadır. Temel ihtiyaçlarını karşılamakta belirgin güçlük yaşamayan bu öğrenciler, eğitim harcamalarının yanı sıra kişisel gelişim, sosyal etkinlikler ve geleceğe yönelik yatırımlar için de zaman ve kaynak ayırabilmektedir. Diğer gruplara kıyasla daha düşük düzeyde gelecek kaygısı taşıyan bu öğrenciler, yükseköğretimin sunduğu akademik ve sosyal fırsatlardan daha fazla yararlanabilme imkânına sahiptir.

Maddi Nedenlerle Okulu Bırakmayı/Dondurmayı Düşünme Eğilimi (Bağımlı Değişken: 1=Düşündü, 0=Düşünmedi)

Model Uyum İstatistikleri: Nagelkerke $R^2 = 0,642$; Hosmer-Lemeshow $p = 0,781$; Sınıflandırma Doğruluğu = %86,0; AUC = 0,912. Model istatistiksel olarak son derece güçlü ve geçerlidir.

Bağımsız Değişkenler	Katsayı (Beta)	Wald Statistiği	p-değeri	Odds Oranı (OR)	%95 Güven Aralığı (CI)
Aylık Gelir (Her 1000 TL Artış)	-128	5,412	0,020*	880	0,791 – 0,979
Barınma Türü (Referans: Aile Yanı) - YURT	1,787	6,894	0,009**	5,972	1,563 – 22,817
Gün içinde Öğün Atlama (1=Evet)	1,430	4,911	0,027*	4,179	1,180 – 14,796
Maddi Stres Sıklığı (1-5 Likert)	1,230	4,105	0,043*	3,421	1,041 – 11,240
Sabit Terim (Constant)	-3,114	3,982	46	44	-

Çok değişkenli analiz sonuçları, öğrencilerin okulu bırakmayı veya eğitimlerine ara vermeyi düşünmelerinde belirleyici olan faktörlerin başında barınma koşulları ve maddi yoksunlukların geldiğini göstermektedir. Diğer değişkenlerin etkisi sabit tutulduğunda (ceteris paribus), **aile yanında yaşamaktansa devlet yurdunda yaşayan öğrencilerin okulu bırakmayı düşünme olasılığı yaklaşık 6 kat fazladır.** (OR=5,972; $p<0,01$). Bu bulgu, barınma biçiminin yalnızca fiziksel bir yaşam düzenlemesi olmadığını; öğrencilerin eğitimde kalıcılığı üzerinde doğrudan etkili olan önemli bir sosyal ve ekonomik belirleyici olduğuna işaret etmektedir.

Benzer şekilde, **maddi nedenlerle öğün atlamak zorunda kalan öğrencilerin okulu bırakmayı düşünme olasılığı diğer öğrencilere göre 4,17 kat daha yüksektir.** Maddi stres düzeyindeki her bir birimlik artış ise bu riski 3,42 kat artırmaktadır. Bulgular, öğrencilerin eğitimden kopma riskinin yalnızca gelir düzeyiyle açıklanamayacağını; beslenme, barınma ve ekonomik kaygıların bir araya gelerek eğitimde kalıcılığı etkileyen birikimli bir baskı oluşturduğunu göstermektedir.

Analizde koruyucu etki gösteren en önemli değişkenlerden biri ise aylık gelir düzeyidir. **Öğrencinin aylık bütçesindeki her 1.000 TL'lik artış, okulu bırakmayı düşünme olasılığını yaklaşık %12 oranında azaltmaktadır** (OR=0,880). Bu sonuç, öğrenci gelirlerindeki görece küçük artışların dahi eğitimde kalıcılık üzerinde anlamlı etkiler yaratabildiğini ve ekonomik destek mekanizmalarının öğrencilerin eğitimlerini sürdürebilmeleri açısından kritik bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Bu sonuç, öğrenci gelirlerindeki görece küçük artışların dahi eğitimde kalıcılık üzerinde anlamlı etkiler yaratabildiğini ve ekonomik destek mekanizmalarının öğrencilerin eğitimlerini sürdürebilmeleri açısından kritik bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, araştırma bulguları öğrencilerin eğitimden kopma riskinin bireysel tercihlerden çok yapısal koşullarla ilişkili olduğunu göstermektedir. Barınma sorunları, yetersiz beslenme ve yoğun ekonomik stres bir araya geldiğinde eğitimde kalıcılığı zayıflatmakta; gelir desteği ve daha güvenli yaşam koşulları ise öğrencilerin yükseköğretimde kalabilmeleri açısından önemli koruyucu faktörler olarak öne çıkmaktadır.

Kronik Maddi Stres Yaşama Durumu (15)

Çok değişkenli analiz sonuçları, öğrencilerde kronik maddi stresin gelir düzeyi, öğün atlama, borçluluk ve barınma koşullarıyla ilişkili olduğunu göstermektedir. Modelin açıklayıcılık düzeyi yüksektir (Nagelkerke $R^2=0,511$) ve öğrencilerin kronik maddi stres yaşama durumunu %82,4 doğrulukla tahmin edebilmektedir.

Analizde en güçlü belirleyici değişkenlerden biri, maddi nedenlerle öğün atlamak zorunda kalmaktır. Diğer değişkenler sabit tutulduğunda, **maddi yetersizlikler nedeniyle öğün atlayan öğrencilerin sürekli veya sık sık maddi stres yaşama olasılığı diğer öğrencilere göre 6,23 kat daha yüksektir** (OR=6,231; $p=0,011$). Bu bulgu, beslenme yoksunluğunun

yalnızca fiziksel sağlığı değil, öğrencilerin ekonomik güvenlik algısını ve psikolojik iyi oluşunu da doğrudan etkilediğini göstermektedir.

Barınma koşulları da kronik maddi stres üzerinde belirleyici bir role sahiptir. **Aile yanında yaşayan öğrencilerle karşılaştırıldığında, devlet yurtlarında kalan öğrencilerin sürekli maddi stres yaşama olasılığı yaklaşık 5,3 kat daha yüksektir** (OR=5,314; p=0,018). Bu sonuç, yurtlarda kalan öğrencilerin yalnızca daha düşük gelir gruplarında yoğunlaşmadığını, aynı zamanda ekonomik baskıları daha yoğun biçimde deneyimlediğini ortaya koymaktadır.

Benzer şekilde, borçlu olmak da maddi stres riskini anlamlı ölçüde artırmaktadır. **Bankalara, kredi kartlarına veya kişisel ilişkilere dayalı borç yükü taşıyan öğrencilerin kronik maddi stres yaşama olasılığı borcu olmayan öğrencilere göre 4,56 kat daha yüksektir** (OR=4,567; p=0,031). Bulgular, borçlanmanın öğrenciler açısından geçici bir çözüm mekanizması olmanın ötesinde, ekonomik kaygıları sürekli hale getiren bir unsur olarak işlediğine işaret etmektedir.

Modelde koruyucu etki gösteren temel değişken ise aylık gelir düzeyidir. **Öğrencinin aylık gelirindeki her 1.000 TL'lik artış, sürekli maddi stres yaşama olasılığını yaklaşık %17,6 oranında azaltmaktadır** (OR=0,824; p=0,025). Bu bulgu, öğrenci gelirlerinde görece sınırlı artışların dahi ekonomik baskıyı hafifletme ve öğrencilerin yaşam koşullarını istikrara kavuşturma potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde model, öğrencilerde kronik maddi stresin bireysel bir algı veya kişisel dayanıklılık meselesi olmadığını; yetersiz beslenme, borçluluk, düşük gelir ve güvencesiz barınma koşullarının bir araya gelmesiyle oluşan yapısal bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır.

Akut Gelecek Kaygısı Taşıma (16)

Gelecek kaygısını açıklamak amacıyla kurulan çok değişkenli model, yüksek düzeyde açıklayıcılık gücüne sahiptir (Nagelkerke $R^2=0,589$) ve öğrencilerin çok yüksek gelecek kaygısı yaşama durumunu %84,2 doğrulukla tahmin edebilmektedir (AUC=0,885). Bulgular, öğrencilerin geleceğe ilişkin kaygılarının yalnızca bireysel beklentilerden değil, gündelik yaşamda deneyimledikleri ekonomik ve sosyal koşullardan güçlü biçimde etkilendiğini göstermektedir.

Modelde gelecek kaygısını en güçlü biçimde artıran değişkenlerden biri, kronik maddi strestir. Günlük yaşamında sürekli veya sık sık maddi baskı hissettiğini belirten öğrencilerin çok yüksek düzeyde gelecek kaygısı yaşama olasılığı diğer öğrencilere göre yaklaşık 4,9 kat daha yüksektir (OR=4,884; p=0,008). Bu bulgu, ekonomik belirsizliğin öğrencilerin yalnızca mevcut yaşam koşullarını değil, geleceğe ilişkin beklenti ve planlarını da şekillendirdiğini ortaya koymaktadır.

Barınma koşulları da gelecek kaygısının önemli belirleyicileri arasında yer almaktadır. **Aile yanında yaşayan öğrencilerle karşılaştırıldığında, devlet yurtlarında kalan öğrencilerin çok yüksek düzeyde gelecek kaygısı yaşama olasılığı yaklaşık 4,1 kat daha fazladır** (OR=4,125; p=0,014). Bu sonuç, yurt yaşamının beraberinde getirdiği ekonomik belirsizliklerin, sınırlı yaşam alanlarının ve güvencesizlik hissinin öğrencilerin geleceğe bakışını da etkileyebildiğine işaret etmektedir.

Araştırmada öne çıkan bir diğer bulgu ise maddi durum nedeniyle hissedilen utanç ile gelecek kaygısı arasındaki ilişkidir. Sosyal ortamlarda ekonomik yetersizlikleri nedeniyle zorlandığını hisseden öğrencilerde, utanç düzeyindeki her bir puanlık artış çok yüksek gelecek kaygısı yaşama olasılığını yaklaşık 2,3 kat artırmaktadır (OR=2,312; p=0,027). Yani bulgular, öğrenci yoksulluğunun yalnızca ekonomik değil; aidiyet, özsaygı ve sosyal katılım üzerinde de etkileri bulunan çok boyutlu bir deneyim olduğunu göstermektedir.

Bulgular, öğrenci yoksulluğunun yalnızca ekonomik değil; aidiyet, özsaygı ve sosyal katılım üzerinde de etkileri bulunan çok boyutlu bir deneyim olduğunu göstermektedir.

Modelde koruyucu etki gösteren en güçlü değişken ise öğrencilerin mezuniyet sonrası iş bulabileceklerine ilişkin inançlarıdır. **İstihdam edilebilme beklentisindeki her bir puanlık artış, çok yüksek gelecek kaygısı yaşama riskini yaklaşık %58 oranında azaltmaktadır** (OR=0,421; p=0,005). Bu bulgu, öğrencilerin geleceğe ilişkin umut ve beklentilerinin yalnızca bireysel iyimserlikten kaynaklanmadığını; eğitim sisteminin mezuniyet sonrasında anlamlı fırsatlar sunacağına dair güven duygusuyla da yakından ilişkili olduğunu göstermektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde model, öğrencilerin gelecek kaygısının ekonomik baskılar, güvencesiz barınma koşulları ve sosyal dışlanma deneyimleriyle yakından bağlantılı

olduğunu ortaya koymaktadır. Buna karşılık, eğitimin istihdama ve daha iyi yaşam koşullarına erişim sağlayacağına dair inanç, öğrencilerin geleceğe yönelik kaygılarını azaltan en önemli koruyucu unsurlardan biri olarak öne çıkmaktadır.

BÖLÜM 5: Politika Önerileri ve Müdahale Alanları

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen çok değişkenli analizlerden elde edilen bulgular ve etki büyüklükleri dikkate alınarak, İstanbul'da öğrenim gören üniversite öğrencilerinin karşı karşıya olduğu çok boyutlu yoksulluk sorunlarının azaltılmasına ve eğitimde kalıcılıklarının güçlendirilmesine yönelik veri temelli politika ve müdahale önerileri geliştirilmiştir.

5.1. Öğrenciler İçin Nitelikli Barınma Koşullarının Sağlanması (Öncelikli Müdahale Alanı)

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen çok değişkenli analizlerden elde edilen bulgular ve etki büyüklükleri dikkate alınarak, İstanbul'da öğrenim gören üniversite öğrencilerinin karşı karşıya olduğu çok boyutlu yoksulluk sorunlarının azaltılmasına ve eğitimde kalıcılıklarının güçlendirilmesine yönelik veri temelli politika ve müdahale önerileri geliştirilmiştir.

Barınma Koşullarının İyileştirilmesi ve Yurt Reformu (Öncelikli Müdahale Alanı)
Araştırma kapsamında gerçekleştirilen çok değişkenli analizler, barınma koşullarının öğrenci refahı ve eğitimde kalıcılık üzerinde kritik bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bulgulara göre, diğer değişkenlerin etkisi sabit tutulduğunda, **devlet yurtlarında kalan öğrencilerin okulu bırakmayı düşünme olasılığı aile yanında yaşayan öğrencilere kıyasla yaklaşık 6 kat (OR=5,972), sürekli maddi stres yaşama olasılığı ise yaklaşık 5,3 kat (OR=5,314) daha yüksektir.** Bu sonuçlar, mevcut yurt sisteminin yalnızca bir barınma meselesi olarak ele alınamayacağını; öğrencilerin akademik başarılarını, psikolojik iyi oluşlarını ve eğitimde kalıcılıklarını doğrudan etkileyen temel bir sosyal politika alanı olduğunu göstermektedir. Bu nedenle **öğrenci yurtlarına ilişkin politikaların, öğrencilerin yaşam kalitesini ve eğitim hakkını merkeze alan bir yaklaşımla yeniden ele alınması gerekmektedir.**

Mekânsal İyileştirmeler: Öğrencilerin mahremiyet, dinlenme ve çalışma ihtiyaçlarını karşılayabilecek nitelikli yaşam alanlarına erişimi güçlendirilmelidir. **Bu kapsamda çok kişilik ve yüksek yoğunluklu oda modellerinin kademeli olarak azaltılması; öğrencilerin bireysel çalışma alanlarına sahip olabildiği, mahremiyeti gözetken ve akademik üretkenliği destekleyen daha düşük yoğunluklu oda düzenlemelerine geçilmesi değerlendirilmelidir.**

Temel Hizmetlere Erişimin Güçlendirilmesi: İnternet erişimi, çamaşırhane, ısınma ve benzeri temel hizmetlerin öğrenciler açısından ek bir mali yük yaratmaması

sağlanmalıdır. Özellikle düşük gelirli öğrencilerin yoğun olarak barındığı devlet yurtlarında bu hizmetlerin ücretsiz veya düşük maliyetli biçimde sunulması, öğrencilerin ekonomik baskılarını azaltabilecek önemli bir politika aracıdır.

Araştırma bulguları, barınma koşullarında yapılacak iyileştirmelerin yalnızca öğrencilerin yaşam memnuniyetini artırmayacağını; aynı zamanda maddi stres düzeylerini azaltarak eğitimde kalıcılığı güçlendirebileceğini göstermektedir. Bu nedenle yurtlar, yalnızca öğrencilerin geceyi geçirdiği mekânlar olarak değil, eğitim hakkını destekleyen ve öğrenci refahını güçlendiren kamusal sosyal destek alanları olarak yeniden tasarlanmalıdır.

5.2. Beslenme Desteği ve Gelir Güvencesinin Sağlanması

Araştırma bulguları, öğrencilerin temel beslenme ihtiyaçlarına erişememesinin yalnızca fiziksel sağlıkla sınırlı olmayan, eğitimde kalıcılığı ve psikolojik iyi oluşu da doğrudan etkileyen bir sorun olduğunu göstermektedir. Çok değişkenli analiz sonuçlarına göre, **maddi nedenlerle öğün atlamak zorunda kalan öğrencilerin sürekli maddi stres yaşama olasılığı 6,23 kat, okulu bırakmayı düşünme olasılığı ise 4,17 kat daha yüksektir.** Bu bulgu, yetersiz beslenmenin yalnızca bir refah göstergesi değil, eğitim hakkının sürdürülebilirliği açısından da kritik bir risk faktörü olduğunu ortaya koymaktadır. Öğrencilerin yeterli ve sağlıklı beslenmeye erişimi güvence altına alınmadığı sürece, eğitimde fırsat eşitliğini güçlendirmeye yönelik diğer müdahalelerin etkisi de sınırlı kalacaktır.

Bu nedenle öğrencilerin temel beslenme ihtiyaçlarına erişimi bireysel destek mekanizmalarının ötesinde kurumsal ve kamusal politikalarla desteklenmelidir. Üniversite türü ayrımı gözetilmeksizin, **İstanbul'da öğrenim gören tüm öğrencilerin düzenli ve sağlıklı beslenmeye erişimini sağlayacak mekanizmaların geliştirilmesi önem taşımaktadır.**

Bu kapsamda üniversite yemekhanelerinde ücretsiz veya düşük maliyetli sağlıklı kahvaltı ve sıcak yemek uygulamalarının yaygınlaştırılması; yerel yönetimler, üniversiteler ve merkezi idare arasında iş birliğine dayalı beslenme destek modellerinin oluşturulması değerlendirilebilir. Araştırma bulguları dikkate alındığında, öğrencilerin temel beslenme ihtiyaçlarının karşılanması yalnızca maddi stres düzeylerini azaltmakla kalmayacak, aynı zamanda eğitimden kopma riskinin düşürülmesine de katkı sağlayacaktır.

Araştırmada en yüksek yoksulluk riski altında olduğu belirlenen öğrenciler açısından ise beslenme desteğinin gelir güvencesi mekanizmalarıyla birlikte ele alınması gerekmektedir. Özellikle düşük gelir grubunda yer alan ve çoklu yoksulluk yaşayan öğrencilerin eğitimlerini sürdürebilmeleri amacıyla düzenli gelir destek programları, öğrenci kartı uygulamaları veya temel ihtiyaçlara yönelik doğrudan sosyal yardım mekanizmaları geliştirilebilir. Araştırma kapsamında gerçekleştirilen ekonometrik simülasyonlar, düzenli gelir desteğinin en yüksek risk grubunda yer alan öğrencilerin eğitimden kopma riskini anlamlı ölçüde azaltabileceğine işaret etmektedir. Bu nedenle gelir destekleri yalnızca kısa vadeli ekonomik rahatlama sağlayan araçlar olarak değil, eğitimde kalıcılığı, fırsat eşitliğini ve öğrencilerin temel haklara erişimini güçlendiren stratejik sosyal politika araçları olarak değerlendirilmelidir.

Beslenme ve gelir güvencesine yönelik politikalar, öğrencilerin yalnızca bugünkü yaşam koşullarını iyileştirmeyi değil; eğitimlerini tamamlayabilmelerini, geleceğe ilişkin beklentilerini koruyabilmelerini ve yükseköğretimin sunduğu fırsatlardan eşit biçimde yararlanabilmelerini de hedeflemelidir. Özellikle çok boyutlu yoksulluk riski altındaki öğrenciler için geliştirilecek bütüncül destek mekanizmaları, öğrencilerin eğitim sisteminde kalmalarını destekleyen ve yoksulluğun kuşaklar arası aktarımını azaltan önemli araçlar olarak görülmelidir.

5.3. Vakıf Üniversitelerinde Finansal Koruma Mekanizmalarının Güçlendirilmesi

Araştırma bulguları, vakıf üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin önemli bir bölümünün eğitim maliyetlerinden kaynaklanan ekonomik baskılarla karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Özellikle alt ve orta gelir gruplarından gelen öğrenciler arasında borçlanma oranlarının yüksekliği ve eğitim ücretlerinin aile bütçeleri üzerindeki yükü, yükseköğretime erişim ve eğitimde kalıcılık açısından önemli riskler yaratmaktadır. Bu nedenle vakıf üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin ekonomik dalgalanmalara karşı korunmasını sağlayacak düzenlemelerin geliştirilmesi önem taşımaktadır.

Öngörülebilir ve Erişilebilir Ücret Politikaları: Eğitim ücretlerindeki artışların öğrenciler ve aileleri açısından öngörülebilir hale getirilmesi amacıyla, ücret artışlarının belirli ekonomik göstergeler çerçevesinde sınırlandırılması ve kayıt sırasında belirlenen mali yükümlülüklerin öğrencilerin eğitim süreci boyunca daha şeffaf ve öngörülebilir biçimde planlanabilmesini sağlayacak düzenlemelerin hayata geçirilmesi değerlendirilebilir. Bu yaklaşım, öğrencilerin eğitim süreçlerini ekonomik belirsizliklerden daha az etkilenerек sürdürülebilmelerine katkı sağlayacaktır.

Kurumsal Öğrenci Destek Fonları: Vakıf üniversiteleri bünyesinde, ekonomik krizler, gelir kayıpları veya beklenmedik ailevi koşullar nedeniyle eğitimini sürdürmekte zorlanan öğrencilere yönelik kurumsal destek mekanizmaları oluşturulmalıdır. **Bu kapsamda**

İhtiyaç temelli burslar, acil durum destekleri, öğrenim ücreti erteleme uygulamaları ve mezuniyet sonrasında geri ödemeli düşük maliyetli destek programları geliştirilebilir. Böylece öğrencilerin geçici ekonomik zorluklar nedeniyle eğitimlerini yarıda bırakmalarının önüne geçilmesi ve eğitimde kalıcılığın desteklenmesi mümkün olacaktır.

Araştırma bulguları, eğitim maliyetlerinin öğrenciler üzerinde yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda psikolojik ve akademik sonuçlar da doğurduğunu göstermektedir. Bu nedenle vakıf üniversitelerinde uygulanacak finansal koruma mekanizmaları, öğrencilerin eğitim hakkını güçlendiren ve yükseköğretimde fırsat eşitliğini destekleyen sosyal politika araçları olarak değerlendirilmelidir.

5.4. Kariyer Fırsatlarına ve Sosyal Katılıma Erişimin Güçlendirilmesi

Araştırma bulguları, öğrencilerin geleceğe ilişkin beklentilerini güçlendiren en önemli koruyucu faktörlerden birinin mezuniyet sonrasında iş bulabileceklerine dair inanç olduğunu göstermektedir (OR=0,421). Buna karşılık, ekonomik nedenlerle sosyal hayattan uzaklaşan ve üniversitenin sunduğu sosyal, kültürel ve mesleki gelişim fırsatlarına daha sınırlı erişebilen öğrencilerin borçlanma riski anlamlı ölçüde artmaktadır. Bu durum, öğrenci yoksulluğunun yalnızca gelir eksikliğiyle değil; kariyer fırsatlarına, sosyal ağlara ve kişisel gelişim olanaklarına erişimle de yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Alanla İlişkili Ücretli Staj Programları: Öğrencilerin eğitimlerini sürdürürken geçimlerini sağlayabilmek amacıyla alan dışı ve düşük nitelikli işlerde çalışmak zorunda kalmalarının önüne geçilmelidir. **Bu kapsamda üniversiteler, meslek odaları, iş dünyası kuruluşları ve kamu kurumları arasında kurulacak iş birlikleriyle, özellikle üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerine kendi uzmanlık alanlarında ücretli ve sigortalı staj olanakları sunulmalıdır.** Bu tür uygulamalar öğrencilerin gelir elde etmelerini sağlarken aynı zamanda mesleki deneyim kazanmalarına, iş piyasasına hazırlanmalarına ve mezuniyet sonrası istihdam olanaklarını güçlendirmelerine katkı sağlayacaktır.

Sosyal ve Kültürel Katılım Destekleri: Üniversite yaşamının önemli bir parçası olan kültürel, sanatsal, sportif ve sosyal faaliyetlere erişimin ekonomik nedenlerle kısıtlanmasının önüne geçilmelidir. **Bu amaçla üniversite bünyesindeki etkinliklerin erişilebilir hale getirilmesi, öğrencilerin kültür-sanat faaliyetlerinden yararlanabilmelerini destekleyen programların geliştirilmesi ve düşük gelirli öğrenciler için özel destek mekanizmalarının oluşturulması değerlendirilebilir.** Bu tür uygulamalar yalnızca sosyal katılımı artırmakla kalmayacak; öğrencilerin aidiyet duygularını, akran ilişkilerini ve üniversite deneyiminden elde ettikleri sosyal kazanımları da güçlendirecektir.

Araştırma bulguları, öğrencilerin geleceğe güvenle bakabilmeleri için yalnızca ekonomik desteklere değil; mesleki gelişim, sosyal katılım ve kişisel gelişim fırsatlarına da erişebilmeleri gerektiğini göstermektedir. Bu nedenle kariyer ve sosyal katılım politikaları, öğrenci refahını ve eğitimde fırsat eşitliğini destekleyen bütüncül müdahale alanları olarak ele alınmalıdır.

Sonuç

Bu araştırma, İstanbul'da üniversite öğrencisi olmanın giderek daha fazla ekonomik, mekânsal ve psikososyal zorluklar ile iç içe geçtiğini göstermektedir. Bulgular, öğrenci yoksulluğunun yalnızca gelir eksikliğiyle açıklanamayacağını; barınma koşulları, temel ihtiyaçlara erişim, borçlanma, çalışma zorunluluğu, sosyal dışlanma, akademik başarı üzerindeki baskı ve gelecek kaygısı gibi birbiriyle bağlantılı alanlarda deneyimlendiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle öğrenci yoksulluğu, bireysel bütçe yönetimiyle ya da geçici desteklerle çözülebilecek dar bir geçim sorunu olarak değil, yükseköğretime eşit katılımı ve eğitimde kalıcılığı doğrudan etkileyen yapısal bir eşitsizlik alanı olarak değerlendirilmelidir.

Bulgular, öğrenci yoksulluğunun yalnızca ekonomik değil; aidiyet, özsaygı ve sosyal katılım üzerinde de etkileri bulunan çok boyutlu bir deneyim olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın en dikkat çekici bulgularından biri, öğrencilerin temel ihtiyaçlarından feragat ederek eğitimlerini sürdürmeye çalışmasıdır. Öğün atlama, sağlık ihtiyaçlarını erteleme,

akademik materyallere erişememe, internet paketini karşılayamama ve yol parası nedeniyle derslere katılamama gibi göstergeler, öğrenciliğin maddi altyapısının ciddi biçimde zayıfladığını göstermektedir. Bu tablo, **eğitim hakkının yalnızca üniversiteye kayıt yaptırabilme imkânından ibaret olmadığını hatırlatmaktadır. Öğrencinin derslere devam edebilmesi, öğrenmeye odaklanabilmesi, kendini geliştirebilmesi ve üniversite yaşamının parçası olabilmesi için barınma, beslenme, ulaşım, dijital erişim ve akademik kaynaklara erişim güvence altına alınmalıdır.**

Barınma, bu çok boyutlu yoksulluğun merkezinde yer almaktadır. İstanbul'daki yüksek kira ve yurt maliyetleri, öğrencileri aile yanında kalmaya, kalabalık yurt odalarında yaşamaya ya da paylaşımlı evlerde yüksek maliyetlere katlanmaya zorlamaktadır. Araştırma bulguları, özellikle yurtta kalan öğrencilerin düşük gelir, oda sahibi olamama, düşük yaşam alanı memnuniyeti, daha yüksek utanç hissi ve daha yüksek okulu bırakma riskiyle karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Bu durum, **barınmanın yalnızca fiziksel bir mekân sorunu olmadığını; öğrencinin mahremiyetini, ders çalışma imkânını, psikolojik iyi oluşunu ve eğitimde kalma kapasitesini belirleyen temel bir hak alanı olduğunu ortaya koymaktadır.**

Araştırma ayrıca öğrenci yoksulluğunun görünmeyen sosyal ve psikolojik boyutlarını da açığa çıkarmaktadır. Maddi imkânsızlıklar nedeniyle arkadaşlarla dışarı çıkamama ve sosyalleşememe oranının çok yüksek olması, yoksulluğun yalnızca temel ihtiyaçlardan mahrumiyet olarak değil, üniversite deneyiminden dışlanma olarak da yaşandığını göstermektedir. Üniversite dönemi, öğrencilerin yalnızca akademik bilgi edindiği değil; sosyal bağlar kurduğu, kültürel sermaye biriktirdiği, mesleki ve kişisel ağlarını geliştirdiği bir dönemdir. Bu imkânlardan mahrum kalmak, öğrencilerin yalnızca bugününü değil, mezuniyet sonrası yoksulluk döngüsünü kırma/ daha iyi yaşam koşullarına ulaşma imkânlarını da sınırlamaktadır.

Barınma, bu çok boyutlu yoksulluğun merkezinde yer almaktadır. İstanbul'daki yüksek kira ve yurt maliyetleri, öğrencileri aile yanında kalmaya, kalabalık yurt odalarında yaşamaya ya da paylaşımlı evlerde yüksek maliyetlere katlanmaya zorlamaktadır. Araştırma bulguları, özellikle yurttan kalan öğrencilerin düşük gelir, oda sahibi olamama, düşük yaşam alanı memnuniyeti, daha yüksek utanç hissi ve daha yüksek okulu bırakma riskiyle karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Bu durum, barınmanın yalnızca fiziksel bir mekân sorunu olmadığını; öğrencinin mahremiyetini, ders çalışma imkânını, psikolojik iyi oluşunu ve eğitimde kalma kapasitesini belirleyen temel bir hak alanı olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırma ayrıca öğrenci yoksulluğunun görünmeyen sosyal ve psikolojik boyutlarını da açığa çıkarmaktadır. Maddi imkânsızlıklar nedeniyle arkadaşlarla dışarı çıkamama ve sosyalleşememe oranının çok yüksek olması, yoksulluğun yalnızca temel ihtiyaçlardan mahrumiyet olarak değil, üniversite deneyiminden dışlanma olarak da yaşandığını göstermektedir. Üniversite dönemi, öğrencilerin yalnızca akademik bilgi edindiği değil; sosyal bağlar kurduğu, kültürel sermaye biriktirdiği, mesleki ve kişisel ağlarını geliştirdiği bir dönemdir. Bu imkânlardan mahrum kalmak, öğrencilerin yalnızca bugününü değil, mezuniyet sonrası yoksulluk döngüsünü kırma/ daha iyi yaşam koşullarına ulaşma imkânlarını da sınırlamaktadır.

Borçlanma ve finansal stres, öğrenci yoksulluğunun bir diğer belirleyici boyutudur. Öğrencilerin önemli bir bölümünün kredi kartı, banka, aile ya da arkadaş borcuyla ayakta kalmaya çalışması, geçim krizinin geleceğe taşındığını göstermektedir. Borçlanma, öğrenciler açısından yalnızca ekonomik bir yük değil; mahcubiyet, bağımlılık hissi, gelecek kaygısı ve eğitimden kopma riski üreten psikososyal bir baskı mekanizmasıdır. Özellikle vakıf üniversitelerinde okuyan öğrencilerde okul ücretlerinin aile ve öğrenci üzerinde yarattığı baskı, borçlanma oranları ve mezuniyet sonrası iş bulma inancındaki zayıflama, yükseköğretim alanındaki kurumsal ayrışmanın da yoksulluk deneyimini derinleştirdiğini göstermektedir.

Borçlanma, öğrenciler açısından yalnızca ekonomik bir yük değil; mahcubiyet, bağımlılık hissi, gelecek kaygısı ve eğitimden kopma riski üreten psikososyal bir baskı mekanizmasıdır.

Bu bulgular, öğrenci yoksulluğuyla mücadelenin yalnızca burs miktarlarının artırılmasıyla sınırlı tutulamayacağını ortaya koymaktadır. Elbette nakit destekler yaşamsal önemdedir; ancak tek başına yeterli değildir. **Öğrencilerin eğitimde kalabilmesi için barınma kapasitesinin artırılması ve yurt koşullarının iyileştirilmesi, kampüs içi ücretsiz ve nitelikli beslenme desteğinin yaygınlaştırılması, ulaşım ve dijital erişim maliyetlerinin azaltılması, akademik materyal desteğinin güçlendirilmesi, borçlanma baskısını azaltacak finansal koruma mekanizmalarının oluşturulması ve öğrencilerin sosyal-kültürel yaşama katılımını destekleyecek politikaların geliştirilmesi gerekmektedir.**

Sonuç olarak, İstanbul'da araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin deneyimleri, yükseköğretimin yoksulluk döngüsünü kırma ve daha iyi yaşam koşullarına ulaşma vaadinin ciddi biçimde zayıfladığını göstermektedir. Üniversiteye erişim, tek başına eşitlik

üretmemekte; öğrenciler eğitim süreci içinde farklı gelir, barınma, sosyal destek ve gelecek beklentileri bakımından ayrılmaktadır. Öğrenci yoksulluğu, gençlik politikalarının, sosyal politika uygulamalarının, yükseköğretim planlamasının ve yerel yönetimlerin ortak gündemi hâline gelmelidir. Öğrencilerin temel ihtiyaçlarını güvence altına almak, yalnızca bireysel refahı artırmak için değil; eğitim hakkını korumak, gençlerin toplumsal yaşama eşit ve onurlu katılımını sağlamak ve yoksulluğun kuşaklar boyunca yeniden ürtetilmesini önlemek için kamusal bir sorumluluktur.

Dipnotlar

- 1 Nitekim aşağıda çalışmada görüleceği üzere vakıf üniversitelerinde git gide daha düşük gelir gruplarından daha fazla öğrenci okumaktadır. Bkz. Bölüm 1.3. Düşük sosyoekonomik statüden gelen öğrencilerin üniversite yıllarında daha fazla çalıştığını, kampüs içi sosyal ve kültürel faaliyetlere daha az katıldığını, ders çalışmaya daha az zaman ayırdığını ve mezuniyet sonrasında yüksek sosyoekonomik statüye sahip akranlarına kıyasla daha düşük gelir ve lisansüstü eğitim oranlarına sahip olduğunu gösteren bir çalışma için bkz: MaryBeth Walpole, "Socioeconomic Status and College: How SES Affects College Experiences and Outcomes," *The Review of Higher Education*, 27(1), 2003, ss. 45–73; özellikle ss. 54–57, 63–66. Bu bulgular, öğrenci yoksulluğunun yalnızca öğrencilik dönemindeki geçim sıkıntısıyla sınırlı kalmadığını; sosyal sermaye birikimi, akademik başarı ve mezuniyet sonrası hareketlilik imkânları üzerinde de uzun vadeli etkiler ürettiğini göstermektedir.
- 2 Üniversite öğrencilerinin yoksulluğu tanımlamaları ve deneyimlerine dair bir araştırma için bkz: Kete Tepe, N., & Özer, Y. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Yoksulluk Algısı Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 3(1), 166-188. <https://doi.org/10.33712/mana.700429>
- 3 Finansal stresin öğrenciler arasında yaygın olduğunu; faturaları zamanında ödeyememe, kredi kartı borcu, mezuniyette beklenen borç ve akranlarla aynı etkinliklere katılacak paraya sahip olmama gibi değişkenlerle ilişkili olduğunu Ohio Eyaleti özelinde gösteren bir araştırma için Bkz: Heckman, S., Lim, H., & Montalto, C. (2014). Factors related to financial stress among college students. *Journal of Financial Therapy*, 5(1), 28-29.
- 4 Finansal stresin ders çalışma, akademik bütünleşme, sosyal uyum, ruhsal iyi oluş ve psikolojik belirtilerle ilişkisini gösteren bir çalışma için bkz: Adams, D. R., Meyers, S. A., & Beidas, R. S. (2016). The relationship between financial strain, perceived stress, psychological symptoms, and academic and social integration in undergraduate students. *Journal of American College Health*, 64(5), 362–370.
- 5 Düşük gelirli öğrencilerin aidiyet, öz-yeterlik, kimlik, motivasyon, tehdit algısı ve duygusal deneyimler düzeyinde bariyerlerle karşılaşabildiğini gösteren bir çalışma için bkz: Jury, M., Smeding, A., Stephens, N. M., Nelson, J. E., Aelenei, C., & Darnon, C. (2017). The experience of low-SES students in higher education: Psychological barriers to success and interventions to reduce social-class inequality. *Journal of Social Issues*, 73(1), 16–34.
- 6 Yükseköğretimin maliyeti ve erişilebilirliğinin önemli bir tartışma alanı olmasına rağmen öğrencilerin gündelik yaşamlarının maddi koşulları —yemek, barınma, kira, faturalar, evsizlik riski— çoğu zaman göz ardı edildiğine dikkat çeken, 26 eyalette 121 kolej/üniversiteden 30 binden fazla öğrenciyi kapsayan dört farklı anket çalışmasındaki bulgulara göre öğrencilerin yaklaşık yarısı gıda güvencesizliği yaşadığını; iki yıllık üniversite öğrencilerinin en az üçte biri barınma güvencesizliği içinde olduğunu; dört yıllık üniversitelerde ise barınma güvencesizliği oranının %11–19 arasında değiştiğini gösteren bir çalışma için bkz: Broton, K. M., & Goldrick-Rab, S. (2018). Going without: An exploration of food and housing insecurity among undergraduates. *Educational Researcher*, 47(2), 121–133.
- 7 Yolvermez, B., & Kaytan, M. (2022). Covid-19 Pandemisinde Derinleşen Öğrenci Yoksulluğu: Sakarya Üniversitesi Örneği. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 12(3), 1755-1776. <https://doi.org/10.48146/odusobiad.1115801>;
- 8 Öğrencilerin formel/enformel, düşük ücretli ve güvencesiz işlerde çalışmasının yoksullukla ve eğitimi sürdürülebilirlik ihtiyacıyla ilişkisine, boş zaman aktivitelerinin ekonomik külfet ve çalışma nedeniyle

kısıtlandığına, öğrencilerin sinema, sosyal aktivite ve tatil gibi alanlardan uzak kaldıklarına, hatta ekonomik kaynak yetersizliği ve kredi, burs, yurt gibi desteklerin yetersizliği nedeniyle beslenme, barınma, ulaşım ve sağlık ihtiyaçlarını karşılayamadıklarına ve bu yüzden eğitimi sürdürebilmenin de sorun hâline geldiğine değinen bir çalışma için bkz: Hasan Hüseyin Aygül, "Eğitime Erişim, Yoksulluk ve Formel/Enformel İşgücü Olarak Üniversite Gençliği: 'İstihdam İçin mi Eğitim? Eğitim İçin mi İstihdam?'" OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi 8, Gençlik Araştırmaları Özel Sayısı (2018): 58–87.

9 Öğrencilerin yoksulluk üzerine kendi tanımlamalarını hayat deneyimleriyle aktardıkları bir çalışma için bkz: Nazmiye Kete Tepe ve Yavuz Özer, "Üniversite Öğrencilerinin Yoksulluk Algısı Üzerine Nitel Bir Araştırma," Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi 3, no. 1 (2020): 166–188. Çalışmadan da anlaşılacağı üzere, öğrenciler yoksulluğu "herkesin yaptığı şeyleri yapamamak", ulaşım, eğitim ve sağlık hizmetlerinden faydalanamamak, gıda ve barınma sorunları yaşamak, kafe gibi mekânlara gidememek ve parasızlık nedeniyle utanç duymak üzerinden tarif etmektedirler.

10 Nitekim öğrenciler de yoksulluğu yalnızca ekonomik açıdan değil, sosyal ilişkiler, sosyal aktiviteler, mutluluk, huzur, hedefler ve hayaller üzerinden de değerlendirmektedir. Bkz. Erdem Dirimeşe, "Üniversite Öğrencilerinin Gözünden Yoksulluk," Yükseköğretim ve Bilim Dergisi 12, no. 3 (2022): 545–559.

11 Yaklaşık değer, YÖK 2025–2026 verilerinin kurum bazında yeniden hesaplanmasıyla elde edilmiştir. Eğitim Haritası. (2026, 27 Mart). Örgün öğrenci sayısı sıralaması. <https://egitimharitasi.org/siralama/ogrenci>

12 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı. (2025, 14 Kasım). 2026 yılı bütçesi TBMM Plan ve Bütçe Komisyonunda kabul edildi. <https://gsb.gov.tr/haber-detay/294217-2026-yili-butcesi-tbmm-plan-ve-butce-komisyonunda-kabul-edildi>

13 İstanbul Planlama Ajansı. (2024). İstanbul'da öğrenci yaşam maliyeti araştırması 2024/2025. <https://ipa.istanbul/yayinlarimiz/247/istanbulda-ogrenci-yasam-maliyeti-arastirmasi-20242025>

14 Küp, C., & Tanman, U. (2026, 20 Ağustos). Üniversite öğrencilerinin barınma telaşı; özel yurtlarda aylık ücret 76 bin liraya kadar çıkıyor. Demirören Haber Ajansı.

15 (Bağımlı Değişken: 1=Sürekli/Sık Sık, 0=Nadiren/Hiç)

Model Uyum İstatistikleri: Nagelkerke $R^2 = 0,511$; Sınıflandırma Doğruluğu = %82,4; $p < 0,05$.

- Gün İçinde Öğün Atlama (OR = 6,231, $p = 0,011$): Maddi sıkıntılardan dolayı yiyecek alamamak ve öğün atlamak, öğrencinin sürekli maddi stres yaşama olasılığını 6,23 kat artırmaktadır. Açlık hissi, en güçlü anksiyete tetikleyicisidir.
- Yurtta Konaklama (OR = 5,314, $p = 0,018$): Aile yanına kıyasla yurttaki kalmak kronik stres riskini 5,31 kat artırmaktadır.
- Borçlu Olma Durumu (OR = 4,567, $p = 0,031$): Bankaya veya şahıslara borçlu olmak stres olasılığını 4,56 kat yükseltmektedir.
- Aylık Gelir Etkisi (OR = 0,824, $p = 0,025$): Gelirdeki her 1000 TL'lik yükseliş maddi stres ihtimalini %17,6 oranında düşürmektedir.

16 (Bağımlı Değişken: 1=Çok Yüksek [5 Puan], 0=Düşük/Orta [1-4 Puan])

Model Uyum İstatistikleri: Nagelkerke $R^2 = 0,589$; Sınıflandırma Doğruluğu = %84,2; AUC = 0,885.

- Maddi Stres Sıklığı (OR = 4,884, $p = 0,008$): Günlük yaşamında sürekli maddi stres çeken öğrencilerin gelecek kaygısı 4,88 kat daha yüksektir.
- Yurtta Barınma Etkisi (OR = 4,125, $p = 0,014$): Yurt yaşamının getirdiği mekansal ve finansal güvensizlik gelecek kaygısını 4,12 kat büyötmektedir.
- Maddi Durum Kaynaklı Utanç Hissi (OR = 2,312, $p = 0,027$): Sosyal ortamlarda parası olmadığı için utanç duyan öğrencilerin gelecek anksiyetesi, utanç indeksindeki her 1 puanlık artışla birlikte 2,31 kat katlanmaktadır.
- İş Bulma İnancı (Koruyucu Faktör) (OR = 0,421, $p = 0,005$): Öğrencinin mezuniyet sonrası istihdam edileceğine dair inancındaki her 1 birimlik artış, akut gelecek kaygısı yaşama riskini %57,9 oranında (1 - 0,421) *azaltmaktadır*. Eğitim sisteminin geleceğe dair bir umut vaat etmesi, anksiyetenin en güçlü panzehiridir.